

Ткачик Ф.П. Теоретичні основи акцизного оподаткування: світові тенденції та вітчизняні нюанси / Ф.П. Ткачик, С.Ю. Божок // Проблеми та перспективи економічного розвитку : збірник матеріалів міжнародної наук.-практ. конференції: у 2-х частинах. – Сімферополь : НО «Economics», 2013. – ч. 2. – С. 91-94.

Фінанси і податкова політика

Ткачик Ф.П.

викладач кафедри податків та фіскальної політики

Божок С.Ю.

студент факультету фінансів

Тернопільського національного економічного університету

м. Тернопіль, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АКЦИЗНОГО ОПОДАТКУВАННЯ:

СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВІТЧИЗНЯНІ НЮАНСИ

Акцизи в податковій системі містять певний прихований потенціал і внаслідок зваженого підходу до їх використання виступають суттєвим ресурсом для наповнення дохідної частини бюджету країни, характеризуються рівномірністю надходжень і швидкою мобілізацією до державної скарбниці, крім того, вони відносно легко запроваджуються, справляються та контролюються. Сьогодні акцизне оподаткування виступає дієвим інструментом реалізації податкової політики в інтересах суспільства стратегічних завдань з метою сталого та перспективного розвитку цивілізації.

Акцизний податок запроваджено у 60-х роках, і сьогодні використовується більш ніж у 50 країнах світу. За останні 30 років питома вага акцизів у країнах скорочується (у Канаді – від 35,3 до 26 %, в Італії – від 40,8 до 23 %, у Франції – від 37,6 до 28 %, в Японії – від 33 до 8 %). Це пояснюють насамперед зростанням частки податків на соціальне страхування. Найнижча питома вага акцизів в Японії (8 %) та США (4 %), оскільки в цих країнах переважає пряме оподаткування; найвища – в Греції, Португалії (до 38 %) та Ірландії (40 %) [1, с. 208].

Акцизний податок у Німеччині є одним із видів податку на товари (податку на споживання), вироблені у країні (на відміну від мита, що нараховується на товари з-за кордону). Ці податки стягуються з виробників, які

включають її в ціну і перекладають цим самим на споживачів. Податки на споживання діляться на три підгрупи: на продовольчі товари (податки на цукор, сіль); податки на продукти «насолоди» (тютюн, кава, пиво); інші податки на споживання (наприклад, податки на нафтопродукти). Об'єкт оподаткування та ставки акцизного збору розглянуто у табл. 1.

Таблиця 1

Об'єкти оподаткування та ставки акцизного збору в Німеччині

Об'єкти оподаткування	Платники та ставки податку
Вино	Вміст спирту у вині має бути не нижче від 1,2% і не вище ніж 15 %. Крім того, в діапазоні від 13 до 15 % спирт повинен мати бродильне походження. Ставку акцизу, наприклад, на шампанське вино встановлено сумою близько 1,6 євро за 0,75 л.
Проміжні вироби	Проміжні вироби - це алкогольні напої, що представляють собою щось середнє між вином і спиртними напоями. Вміст спирту в них змінюється від 1,2 до 22 %. До типових виробів відносять, наприклад, херес, портвейн і мадеру. Ставку акцизу на проміжні вироби встановлено сумою 850 євро за 2 галони безводного спирту.
Кава	Акцизом обкладаються смажені кавові зерна і розчинна кава (екстракти, есенції та концентрати з кави), а також частка кави у виробках, що його містять. Величина ставки на каву становить близько 3,5 євро за 1 кг.
Пиво	Платником акцизу є власник акцизного складу (виробник або пивний склад). Розмір акцизу залежить від вмісту в пиві основного суслу. При цьому пивоварні, які виробляють до 200 тис. галонів пива на рік, можуть сплачувати акциз за пільговими ставками.
Мінеральне паливо (нафта і нафтопродукти)	Ставки акцизу на бензин встановлено в сумою близько 1 євро залежно від вмісту в ньому сірки, на мазут для опалення - близько 7 центів за 1 кг.
Спирто-горілчані вироби	Міцні спиртні напої - 160 євро/100 л.
Тютюн та тютюнові вироби	Тютюнові вироби - 9,3 євроценти/цигарка.
Електроенергія	До поновлюваних енергетичних ресурсів належать: вітряна енергія, сонячна енергія, енергія тепла надр, біологічний газ, очисний газ, біологічна маса, а також гідроенергія, що виробляють гідроелектростанції з генераторною потужністю до 10 МВт.

Джерело: складено на основі [1]

Податки на споживання здебільшого спрямовуються до федерального бюджету, крім податку на пиво, що надходить до бюджетів земель.

На акцизи в Російській Федерації припадає 8,4 % загального обсягу податкових надходжень. Платниками акцизу виступають: організації; індивідуальні підприємці; особи, що визнаються платниками податків унаслідок переміщення товарів через митний кордон Російської Федерації. До

підакцизних зборів належать: спирт етиловий зі всіх видів сировини, за винятком спирту коньякового; продукція, яка містить спирт (розчини, емульсії, суспензії й інші види продукції в рідкому вигляді) з об'ємною часткою етилового спирту більше ніж 9 %; алкогольна продукція (спирт питний, горілка, лікєро-горілчані вироби, коньяки, вино й інша харчова продукція з об'ємною часткою етилового спирту більше ніж 1,5 %, за винятком виноматеріалів); пиво; тютюнова продукція; автомобілі легкові й мотоцикли з потужністю понад 112,5 кВт (150 к.с.); дизельне пальне; моторні мастила для дизельних і карбюраторних двигунів; прямогінний бензин; автомобільний бензин. Ставки акцизів встановлюють Податковим кодексом Російської Федерації для кожного виду оподатковуваних товарів. Податковим періодом є календарний місяць [2].

У США акцизи називають «податками на гріхи», оскільки їх накладають на товари (спиртні напої, пиво, тютюн, бензин), які, так чи інакше, завдають шкоди особі, суспільству, природі. Акцизи встановлено на такий перелік товарів: нафтопродукти; шини; зброя для мисливства та рибальства; транспортні послуги; комунікаційні послуги; тютюнові вироби; авіапослуги та інші. Оскільки у США дуже велика класифікація акцизних товарів, у табл. 2 представлено лише деякі основні групи підакцизних товарів.

Таблиця 2

Ставки акцизного податку в США у 2011р.

Групи підакцизних товарів	Ставки податку	Одиниця об'єкта оподаткування
Сигарети	1,01 дол.	20 упаковок
Сигари	0,40 дол.	1 шт. сигара
Вино (алкоголь 14% або менше)	0,21 дол.	750 мл
Вино (від 14 до 21%)	0,31 дол.	750 мл
Вино (від 21 до 24%)	0,62 дол.	750 мл
Вино (газоване)	0,65 дол.	750 мл
Шампанське	0,04 дол.	750 мл
Алкоголь більше ніж 40 %	2,14 дол.	750 мл
Пиво	0,05 дол.	12 унцій
Пістолети та револьвери	10%	ціна
Інша вогнепальна зброя та боєприпаси	11%	ціна
Солярій	10%	ціна
Бензин	0,183 дол.	1 галон
Шини	0,09 дол.	вага
Рибальські снасті	10%	ціна

Авіаквитки	7,50%	ціна
Міжнародні квитки	16,30 дол.	шт.
Авіавантажі	6,25%	витрати
Авіаційний бензин	0,194 дол.	1 галон

Джерело: складено на основі [3]

Звичайно, в такій моторизованій країні як США, на першому місці за своїм фіскальним значенням знаходиться акциз на бензин. Частка федеральних і місцевих податків, зокрема акцизу, в ціні дорівнює 31% (для порівняння наведемо інші ціноутворювальні фактори: вартість нафти – 43%, вартість нафтоперероблення – 13%, дистрибуція і маркетинг – 13%) [3, с. 31].

З 1 січня 2011 р. в Україні набрав чинності Податковий кодекс, в якому «акцизний збір» було перейменовано на «акцизний податок» [4]. На сьогодні, виходячи із Податкового кодексу України, підакцизними товарами є наступні:

- 1) спирт етиловий та інші спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво;
- 2) тютюнові вироби, тютюн та промислові замінники тютюну;
- 3) нафтопродукти, скраплений газ;
- 4) автомобілі легкові, кузови до них, причепи та напівпричепи, мотоцикли.

Перелік підакцизних товарів розширено за рахунок скрапленого газу, що цілком відповідає практиці країн-членів ЄС. За рахунок збільшення рівня акцизного оподаткування нафтопродуктів урядом заплановано забезпечити додаткові надходження податку до бюджету у розмірі 1,6 млрд. грн.

Відповідно до норм Податкового кодексу, датою виникнення податкового зобов'язання є момент випуску підакцизного товару до споживання, що узгоджується з європейськими вимогами. Порівняно з попередньою практикою, перелік пільг зі сплати акцизного податку доповнено новими позиціями: ввезення підакцизних товарів як технічної або гуманітарної допомоги (крім алкогольних напоїв та тютюнових виробів); операції із ввезення еталонних чи тестових (моніторингових) зразків тютюнових виробів.

Податковим кодексом України збережено практику застосування показника мінімального акцизного податкового зобов'язання. Механізм індексації специфічних ставок податку поширено на весь перелік підакцизних

товарів, на які встановлені специфічні ставки в національній валюті. Однак, на відміну від попередньої практики, індексація показника мінімального акцизного податкового зобов'язання не передбачена.

Для досягнення підвищення ефективності адміністрування акцизного податку, запровадження новацій Податкового кодексу повинні супроводжуватися змінами в державному регулюванні виробництва та обігу підакцизних товарів, а також удосконаленням заходів нетарифного регулювання даної галузі.

Таким чином, акцизний податок займає значну частку у системі оподаткування як в Україні, так і в інших країнах світу. Він зазвичай приносить значні прибутки від продажу високорентабельних і дефіцитних товарів. Також завдяки йому держава може контролювати виробництво і реалізацію підакцизних товарів, збільшуючи чи зменшуючи ставку податку на них, і цим самим впливати на попит і пропозицію, яка виникає на ринку.

Література:

1. Мединська Т.В., Слюсар Р.Ю. Особливості застосування акцизу в Україні та деяких країнах світу / Т.В. Мединська, Р.Ю. Слюсар // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.2. – С. 207–2013.
2. Бондарев В.В. Обзор налоговых изменений вступивши в силу з 1 января 2010 / Бондарев В.В. [Электронный ресурс]. – Доступный з <http://www.glavbukh.ru/art/17141>.
3. Гребенщиков С.Э. Система налогообложения США в процессе пересмотра: дискуссия продолжается // Финансовый вестн.: финансы, налоги, страхование, бух. учет. – 2012. – № 9. – С. 30–32.
4. Податковий кодекс України (від 02.12.2010 № 2755-VI) / редакція станом на 01.04.2013 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>